

Številka: Up-507/18-19

Datum: 9. 6. 2022

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Irmgard Taxis Bordogna, Republika Avstrija, ki jo zastopa Drago Trbanc, odvetnik v Ljubljani, na seji 9. junija 2022

odločilo:

1. Sklep Vrhovnega sodišča št. II Ips 143/2017 z dne 11. 1. 2018, sklep Višjega sodišča v Celju št. Cp 553/2016 z dne 12. 1. 2017 in sklep Okrajnega sodišča v Slovenskih Konjicah št. N 19/2016 z dne 22. 8. 2016 se razveljavijo.

2. Zadeva se vrne Okrajnemu sodišču v Slovenskih Konjicah v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Pritožnica je pri Okrajnem sodišču v Slovenskih Konjicah v denacionalizacijski zadevi na podlagi 145. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list SRS, št. 17/78 in nasl., ter Uradni list RS, št. 12/92, 58/93, 71/94, 29/95, 10/98 in 26/99 – v nadaljevanju ZIKS) vložila predlog za vrnitev odvzetega nepremičnega in premičnega premoženja, zaplenjenega njenemu pravnemu predniku. Predlog v nepravdnem postopku je vložila skupaj z drugimi dediči (v nadaljevanju predlagatelji). Sodišče prve stopnje je v I. točki izreka sklepa ugotovilo, da sta pravni temelj za uveljavljanje zahtevka za vrnitev podržavljenega premoženja 1. in 2. točka prvega odstavka 1. člena Odloka AVNOJ o prehodu sovražnikovega imetja v državno svojino, o državnem upravljanju imetja odsotnih oseb in o zasegi imetja, ki so ga okupatorske oblasti prisilno odtujile (Uradni list DFJ, št. 2/45 – v nadaljevanju Odlok AVNOJ). Predlog za vrnitev odvzetega premoženja je zavrnilo (II. točka izreka sklepa) in odločilo o stroških postopka (III. in IV. točka izreka sklepa). Pojasnilo je, da je bila zadeva tudi že predmet odločanja Ustavnega sodišča. O

predlogu predlagateljev naj bi odločilo glede na odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1061/12 z dne 29. 5. 2014 (Uradni list RS, št. 44/14), s katero je bila odločitev v prejšnjem postopku razveljavljena. Iz navedene odločbe Ustavnega sodišča naj ne bi izhajalo, da bi bilo treba predlogu "avtomatično" ugoditi, temveč da je treba odločiti vsebinsko. Glede pravne podlage je navedlo, da vrnitev po vojni podržavljenega premoženja urejata Zakon o denacionalizaciji (Uradni list RS, št. 27/91-I, 31/93, 65/98 in 66/2000 – v nadaljevanju ZDen) v okviru upravnega postopka in ZIKS v okviru nepravdnega postopka. Predlagatelji naj bi zatrjevali, da naj bi bilo premoženje njihovemu pravnemu predniku odvzeto na podlagi sodbe Vojaškega sodišča Mariborskega vojaškega okrožja št. Sod 955/45 z dne 20. 8. 1945 (v nadaljevanju kazenska sodba). S sklepom Okrožnega sodišča v Celju št. II Kr 142/96 z dne 2. 12. 1996 naj bi bila kazenska sodba razveljavljena in kazenski postopek ustavljen. Po ugotovitvah sodišča prve stopnje naj bi, neodvisno od kazenske sodbe, do zaplembe celotnega premoženja pravnega prednika predlagateljev, katerega vrnitev naj bi ti zahtevali po ZIKS, prišlo že na podlagi 1. oziroma 2. točke prvega odstavka 1. člena Odloka AVNOJ, in sicer z dnem njegove uveljavitve, to je 6. 2. 1945. Poznejša zaplemba premoženja v kazenskem postopku naj bi bila le ugotovitevne narave in naj ne bi bila upoštevana. Ob pravnomočnosti kazenske sodbe pravni prednik predlagateljev naj ne bi bil več lastnik premoženja, katerega vračilo zahtevajo predlagatelji. Sodišče prve stopnje je tudi presodilo, da pravni prednik predlagateljev ne izpolnjuje pogoja državljanstva iz 9. člena ZDen in zato niti po tem zakonu ni upravičen do vrnitve odvzetega premoženja. V zvezi s tem je sodišče navedlo, da so predlagatelji zahtevek najprej vložili pri pristojnem upravnem organu na podlagi ZDen, nato pa še pri sodišču na podlagi ZIKS. Ko naj bi jih sodišče, upošteva tedanjo sodno prakso, pozvalo, naj izberejo, ali bodo pravico do vrnitve podržavljenega premoženja uveljavljali v upravnem ali v sodnem postopku, naj bi izbrali slednjega, zahtevek, ki so ga vložili na podlagi ZDen, pa naj bi umaknili. V času pa, ko naj bi predlagatelji izbrali sodni postopek (leta 2003), naj bi se "sodna praksa v zvezi s pravno podlago že oblikovala". Postopek po ZIKS naj bi predlagatelji po lastnih navedbah izbrali zaradi težkega bremena dokazovanja državljanstva, zlasti pogoja lojalnosti, zahtevanega v postopku po ZDen. V to naj ne bi bili prisiljeni in že od vsega začetka naj bi bilo jasno, na kateri pravni podlagi je bilo premoženje podržavljeno. Predlog pritožnice in drugih predlagateljev za vrnitev odvzetega premoženja tudi upošteva 33. člen Ustave naj ne bi bil utemeljen.

2. Višje sodišče v Celju je po pritožbi pritožnice in dveh drugih predlagateljev razveljavilo ugotoviteni del (I. točko izreka) sklepa sodišča prve stopnje, pritožbo zoper zavrnilni del (II. točko izreka) tega sklepa pa zavrnilo in odločilo o stroških postopka. Strinjalo se je s stališči sodišča prve stopnje.

3. Vrhovno sodišče je zavrnilo pritožnično revizijo in odločilo o stroških postopka. Pritrdilo je stališčem sodišč prve in druge stopnje. Sklicujoč se na sodno prakso, je tudi navedlo, da je v sodni praksi Vrhovnega sodišča ustaljeno stališče, da je pri presoji, ali gre za vračanje po ZDen ali po ZIKS, pomembno, na kateri pravni podlagi je bilo premoženje podržavljeno, in da je treba v vsakem primeru dokazati dejstva, ki so odločilna glede na pravno podlago podržavljenja.

4. Pritožnica navaja, da so ji bile z izpodbijanimi sodnimi odločbami kršene pravice iz 14., 22., 23., 30. in 33. člena Ustave ter pravica do poštenega sojenja iz prvega odstavka 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – EKČP). Sodiščem očita protislovnost njihovih odločitev. Če je za odločanje o predlogu za vrnitev odvzetega premoženja pristojno sodišče, naj bi bila podlaga za zaplembo premoženja lahko le kasneje razveljavljena kazenska sodba. Pritožnica meni, da iz odločbe Ustavnega sodišča št. Up-1061/12 izhaja, da je o predlogu za vrnitev podržavljenega premoženja v tej zadevi pristojno odločati sodišče, ki mora o predlogu odločiti vsebinsko na podlagi ZIKS. Sodišča naj bi lahko sprejela edini materialnopravno mogoč in logičen zaključek, da je bilo premoženje zaplenjeno s kazensko sodbo na podlagi 3. točke prvega odstavka 1. člena Odloka AVNOJ. Čeprav naj bi sodišča v zadevi odločila vsebinsko, naj bi s tem, ko naj bi odločitev o zavrnitvi predloga utemeljila z vsebinsko enakimi razlogi, s katerimi naj bi utemeljila v predhodnem postopku sprejeto odločitev, namreč da niso pristojna za odločanje o predlogu, očitno obšla oziroma prezrla odločitev Ustavnega sodišča v odločbi št. Up-1061/12. Pritožnica vztraja, da je bila zaplemba premoženja njenemu pravnemu predniku izrečena s kazensko sodbo, ki je postala pravnomočna in izvršljiva pred izdajo odločbe zaplembne komisije o odvzemu premoženja na podlagi Odloka AVNOJ. Trdi, da se je po letu 2004 spremenila "sodna praksa glede pravne podlage za zahtevek po ZDen oz. ZIKS" in da to potrjuje tudi sodna praksa, na katero se sklicuje Vrhovno sodišče. Sodišča naj bi ji onemogočila učinkovito uveljavitev pravice do vrnitve premoženja, krivično odvzetega njenemu pravnemu predniku. Ustavnemu sodišču predlaga, naj izpodbijane sodne odločbe razveljavi in vrne zadevo sodišču prve stopnje v novo odločanje.

5. Ustavno sodišče je s sklepom senata št. Up-507/18 z dne 19. 4. 2022 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21 – v nadaljevanju ZUstS) je o tem obvestilo Vrhovno sodišče, skladno z drugim odstavkom navedenega člena pa je ustavno pritožbo poslalo v odgovor nasprotnim udeležencem iz nepravdnega postopka.

6. Na ustavno pritožbo je odgovorila nasprotna udeleženka iz nepravdnega postopka Občina Slovenske Konjice, ki pritožničine očitke zavrača kot neutemeljene. Sklicuje se na navedbe sodišč in trdi, da njihove odločitve sledijo stališču Ustavnega sodišča v odločbi št. Up-1061/12. Pritožnica in drugi predlagatelji naj bi izkoristili tako postopek po ZIKS kot postopek po ZDen, ob dejstvu, da je cilj obeh postopkov vrnitev krivično odvzetega premoženja. Ustavnemu sodišču predlaga, naj ustavno pritožbo zavrne. Pritožnica na odgovor nasprotne udeleženke ni odgovorila.

B.

7. Pritožnica zatrjuje kršitev 33. člena Ustave, ker naj bi ji bilo zaradi zavrnitve predloga za vrnitev premoženja, podržavljenega njenemu pravnemu predniku, v konkretnih

okolihčinah onemogočeno učinkovito uveljavljanje pravice do denacionalizacije. Upošteva je pristojnost sodišča za odločanje o predlogu na podlagi ZIKS, naj bi bila podlaga za zaplembo premoženja lahko le kazenska sodba. Čeprav naj bi bilo v obravnavani zadevi v nepravdnem postopku o predlogu vsebinsko (meritorno) odločeno, naj bi sodišča odločitev utemeljila z vsebinsko enakimi razlogi, s katerimi so utemeljila v prejšnjem postopku sprejeto odločitev, torej da za odločanje o predlogu niso pristojna. Glede tega stališča naj bi Ustavno sodišče v odločbi št. Up-1061/12 ugotovilo, da pomeni kršitev 33. člena Ustave. Sodišča naj bi obšla navedeno odločbo Ustavnega sodišča oziroma naj bi prezrla njeno bistvo in namen.

8. Iz ustavnosodne presoje izhaja, da pravica do denacionalizacije pomeni upravičenje, ki je varovano s pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Ustavno sodišče je v skladu s tem stališčem kot poseg v pravico do denacionalizacije štelo spremembo ureditve denacionalizacije, s katero se je položaj denacionalizacijskih upravičencev poslabšal v primerjavi z ureditvijo ob uveljavitvi ZDen. Upravičenja, varovana po 33. členu Ustave, so namreč upravičenci do denacionalizacije pridobili z uveljavitvijo ZDen.¹ Čeprav je Ustavno sodišče navedena stališča sprejelo v zadevah vračanja podržavljenega premoženja na podlagi ZDen, se uporabljajo tudi v zadevah, v katerih se odloča o vrnitvi podržavljenega premoženja na podlagi ZIKS, saj ureditvi vračanja podržavljenega premoženja po ZDen in po ZIKS zasledujeta isti cilj, to je popravo krivic.

9. Kot navaja pritožnica, je bila obravnavana zadeva že predmet postopka pred Ustavnim sodiščem, in sicer na podlagi ustavne pritožbe, ki jo je vložil eden od predlagateljev. Ustavno sodišče je z odločbo št. Up-1061/12 izpodbijane sodne odločbe, izdane v prejšnjem postopku, zaradi kršitve 33. člena Ustave razveljavilo v delu, ki se je nanašal na odločitev o nepristojnosti sodišča. Pojasnilo je, da je sodišče prve stopnje s sklicevanjem na "izbirno pravico" pozvalo predlagatelje, naj za uveljavitev pravice do vrnitve odvzetega premoženja izberejo bodisi sodni postopek po ZIKS bodisi upravni postopek po ZDen. Obrazložilo je tudi, zakaj so se predlagatelji na podlagi takšnega poziva sodišča, brez opozorila, da bo predmet presoje med drugim tudi vprašanje pristojnosti, v danih okoliščinah lahko utemeljeno zanesli, da so z izbiro sodnega postopka izbrali tudi pravilno pravno podlago svojega zahtevka, upošteva je njihovo zaupanje v ustavnost in zakonitost sodnega odločanja (125. člen Ustave).² Glede na konkretne okoliščine, analizirane v navedeni odločbi, je Ustavno sodišče presodilo, da je v neskladju s človekovo pravico iz 33. člena Ustave stališče sodišč, po katerem upravičenci pravice do vrnitve podržavljenega premoženja na podlagi ZIKS ne morejo več uveljavljati, če so vrnitev z Odlokom AVNOJ in kazensko sodbo podržavljenega premoženja zahtevali na podlagi ZDen in ZIKS ter so nato na podlagi poziva sodišča izbrali sodni postopek in zahtevo za denacionalizacijo istega premoženja umaknili, med

---

¹ Glej npr. odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-107/96 z dne 5. 12. 1996 (Uradni list RS, št. 1/97, in OdlUS V, 173), 14. točka obrazložitve, in št. U-I-22/99 z dne 2. 12. 1999 (Uradni list RS, št. 1/2000, in OdlUS VIII, 273), 10. točka obrazložitve.

² Odločba Ustavnega sodišča št. Up-1061/12, 11. do 14. točka obrazložitve.

postopkom pa je bilo ugotovljeno, da je bilo premoženje *ex lege* poddržavljeno že pred izdajo kazenske sodbe. Takšna razlaga ni skladna z namenom vračanja poddržavljenega premoženja po ZIKS in ZDen, glede na to, da se je v času, ko so predlagatelji vložili predlog za vrnitev premoženja na podlagi ZIKS, že iztekel rok za vložitev zahtevkov za denacionalizacijo po ZDen.³ Ustavno sodišče je navedlo, da se je pritožnik znašel v položaju, ko o njegovem zahtevku ni bilo vsebinsko odločeno (niti na podlagi ZIKS niti na podlagi ZDen), ker so se sodišča izrekla za nepristojna, upravni organ pa je predlog, ki mu ga je sodišče odstopilo v reševanje, kot prepoznega zavrgel. Presodilo je, da so izpodbijane odločitve pritožniku le navidezno omogočale uveljavljanje pravice do vrnitve poddržavljenega premoženja, dejansko pa so mu dokončno odvzele pravico, da vrnitev krivično odvzetega premoženja doseže v enem od zakonsko predvidenih postopkov.⁴ Ustavno sodišče je izrecno navedlo, da v novem postopku sodišče svoje odločitve ne bo smelo opreti na stališče, za katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da je v neskladju z Ustavo.⁵

10. V ponovnem postopku je sodišče prve stopnje predlog predlagateljev zavrnilo na podlagi ugotovitve, da je bilo premoženje poddržavljeno na podlagi Odloka AVNOJ, preden je bilo zaplenjeno s kazensko sodbo. Zato je sprejelo stališče, da bi bila podlaga za vrnitev odvzetega premoženja lahko le ZDen in ne ZIKS. Iz razlogov, s katerimi so sodišča utemeljila izpodbijane odločitve, izhaja stališče, da je treba na podlagi ZIKS vloženi zahtevek predlagateljev, ki so za uveljavljanje pravice do vrnitve tako na podlagi Odloka AVNOJ kot tudi s kazensko sodbo poddržavljenega premoženja na poziv sodišča o "izbirni pravici" izbrali sodni postopek, na podlagi ZIKS zavrniti zgolj zato, ker je bilo po njihovih ugotovitvah premoženje na podlagi Odloka AVNOJ *ex lege* poddržavljeno že pred izdajo kazenske sodbe. Izpodbijane odločitve sodišč torej v odločilnih razlogih temeljijo na enaki razlagi, na kateri so temeljile tudi odločitve sodišč v prejšnjem postopku, ki so bile predmet presoje Ustavnega sodišča že v odločbi št. Up-1061/12. Razlika je v tem, da so prej sodišča na podlagi navedene razlage sprejela procesno odločitev o nepristojnosti za odločanje o predlogu za vrnitev odvzetega premoženja, v obravnavani zadevi pa so na podlagi te (iste) razlage odločila vsebinsko tako, da so predlog zavrnili.

11. Sodišče prve stopnje je navedlo, da so predlagatelji postopek po ZIKS izbrali zaradi težkega bremena dokazovanja državljanstva, zlasti pogoja lojalnosti, zahtevanega v postopku po ZDen, in da v to niso bili prisiljeni. Tako sodišča kot pritožnica tudi omenjajo razvoj sodne prakse v zvezi z razmerjem med postopkoma po ZIKS in ZDen. Po oceni Ustavnega sodišča te okoliščine ne morejo spremeniti pomena stališč iz odločbe št. Up-1061/12. Za obravnavano zadevo to pomeni, da takšno stališče ne more drugače vplivati na dejstvo poziva, naj predlagatelji izberejo postopek, v katerem bodo uveljavljali pravico do vrnitve poddržavljenega premoženja (torej na podlagi stališča o možnosti izbire

---

³ V skladu s prvim odstavkom 64. člena ZDen se je rok za vložitev zahtev za denacionalizacijo iztekel v štiriindvajsetih mesecih po uveljavitvi ZDen, to je 7. 12. 1993.

⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-1061/12, 15. točka obrazložitve.

⁵ Prav tam, 16. točka obrazložitve.

postopka (tudi) v primerih, ko je bilo lastniku premoženje podržavljeno tako na podlagi predpisov iz 3. ali 4. člena ZDen kot tudi v kazenskem postopku).⁶ V nobenem primeru možnost izbire ne more imeti le formalnega pomena, ampak mora pomeniti možnost izbire med postopki, v katerih lahko posameznik v skladu z zakonskimi pogoji doseže vrnitev podržavljenega premoženja. Če v enem od dveh postopkov tega ni mogoče doseči že zaradi nepristojnosti organa, potem dejansko ne gre za možnost izbire postopka, zlasti ne v smislu "izbirne pravice", temveč je možnost le ena.

12. Pritrditi je treba sodiščem, da iz odločbe Ustavnega sodišča št. Up-1061/12 izhajajoča zahteva po sprejetju vsebinske odločitve v zadevi ne pomeni, da bi moralo biti zahtevku predlagatelj "avtomatično" ugodeno. Pomeni pa, da bi morala biti ob upoštevanju stališč Ustavnega sodišča v odločbi št. Up-1061/12 vsebinska odločitev o zahtevku utemeljena z materialnopravnimi argumenti, sprejemljivimi z vidika pravice iz 33. člena Ustave. Tej zahtevi ni zadostilo sodišče prve stopnje niti sodišči, ki sta njegovo odločitev potrdili. Sicer vsebinsko odločitev o zavrnitvi zahtevka je sodišče prve stopnje v odločilnem delu oprlo na isto pravno stališče, na katerem je utemeljilo že predhodno (procesno) odločitev, da ni pristojno za odločanje, za katero pa je Ustavno sodišče že presodilo, da pomeni kršitev 33. člena Ustave.

13. Na navedeno ne more vplivati presoja sodišč, da za vrnitev odvzetega premoženja, ki ga je pritožnica skupaj z drugimi predlagatelji zahtevala po ZIKS, niso izpolnjeni niti pogoji, ki jih za vrnitev podržavljenega premoženja določa ZDen. Pogoj jugoslovanskega državljanstva v smislu 9. člena ZDen, glede katerega so sodišča navedla, da ga pritožničin pravni prednik ni izpolnjeval, namreč po ZIKS ni pogoj za presojo upravičenosti do vrnitve premoženja. Določbe, na podlagi katerih so sodišča presojala še pogoje za vrnitev podržavljenega premoženja po ZDen, za odločitev o predlogu predlagatelj, vloženem na podlagi 145. člena ZIKS, sploh ne morejo biti upoštevne.

14. Z izpodbijanimi odločitvami, ki pritožnici onemogočajo učinkovito uveljavljanje pravice do vrnitve krivično odvzetega premoženja, je bila glede na navedeno kršena pravica do zasebne lastnine in dedovanja iz 33. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče izpodbijane sodne odločbe razveljavilo (1. točka izreka) in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje (2. točka izreka). Pri ponovnem odločanju bo moralo sodišče ravnati tako, da bo upoštevalo stališča Ustavnega sodišča, navedena že v odločbi št. Up-1061/12 in ponovljena v tej odločbi, ter odločitev o predlogu predlagatelj utemeljiti z razlogi, ki bodo skladni z ustavnopravnimi zahtevami iz 33. člena Ustave. Zlasti bo moralo ustrezno upoštevati okoliščino poteka roka za vložitev zahtevka na podlagi ZDen ter dejstvo, da so pritožnica in drugi predlagatelji zahtevke, ki so ga pravočasno vložili po ZDen, umaknili prav na podlagi poziva sodišča, ki je temeljil na stališču, da so imeli možnost izbire postopka za uveljavitev pravice do vrnitve podržavljenega premoženja.

---

⁶ Prav tam, 11. in 12. točka obrazložitve.

15. Ker je Ustavno sodišče ustavni pritožbi ugodilo že iz navedenega razloga, se ni spuščalo v presojo drugih zatrjevanih kršitev.

C.

16. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS in tretje alineje tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11, 70/17 in 35/20) v sestavi: predsednik dr. Matej Accetto ter sodnici in sodniki Dr. Dr. Klemen Jaklič (Oxford ZK, Harvard ZDA), dr. Rajko Knez, dr. Špelca Mežnar, dr. Rok Svetlič, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Sodnik dr. Marijan Pavčnik je bil pri odločanju v tej zadevi izločen. Ustavno sodišče je odločbo sprejelo soglasno.

dr. Matej Accetto
Predsednik